

راهنمای مبارزه با پولشویی دربازار سرمایه

دبیرخانه کمیته مبارزه با پولشویی سازمان بورس و اوراق
بهادار

نسخه اول:

شهریورماه سال 1392

1. مقدمه

پولشویی فعالیت غیرقانونی است که در طی انجام آن عواید و درآمدهای ناشی از اعمال خلاف قانون، مشروعیت می‌یابد. به عبارت دیگر پول‌های کثیف ناشی از اعمال خلاف به پول‌های به ظاهر تمیز تبدیل می‌شوند و در بدنه اقتصاد جایگزین می‌شود.

با توجه به آثار زیان بار پولشویی بر اقتصاد کشورها و اهمیت مبارزه با آن و نبود منبعی مشخص در خصوص ارائه راهنمایی‌های لازم به فعالان بازار سرمایه، راهنمای حاضر به منظور ارائه رهنمودهایی به اشخاص تحت نظارت موضوع قانون بازار اوراق بهادار تهیه شده است.

این راهنما مطابق با مقررات و دستورالعمل‌های اجرایی مبارزه با پولشویی در بازار سرمایه و مطالب کتب، مقالات، سایت‌های داخلی و خارجی معتبر تنظیم شده است شامل راهنمایی‌های لازم در خصوص شناسایی مشتریان، کشف عملیات و معاملات مشکوک و نگهداری و امحاء اسناد می‌باشد. امید است اشخاص تحت نظارت موضوع قانون بازار اوراق بهادار با استفاده از این راهنما بتوانند در اجرای هر چه به‌تر قوانین و دستورالعمل‌های مبارزه با پولشویی در بازار سرمایه کوشا باشند.

2. تعاریف:

2.1. واحد اطلاعات مالی: واحدی مالی، متمرکز و مستقل که مسئولیت دریافت، تجزیه و تحلیل و ارجاع گزارش‌های معاملات مشکوک به مراجع ذی‌ربط را به عهده دارد (به شرح مذکور در ماده 38 آیین نامه).

2.2. سازمان: سازمان بورس و اوراق بهادار.

2.3. اشخاص تحت نظارت: بورس‌ها، بازارهای خارج از بورس، کانون‌ها، شرکت سپرده‌گذاری مرکزی و تسویه وجوه اوراق بهادار و نهادهای مالی موضوع قانون بازار اوراق بهادار که مجوز تأسیس یا فعالیت خود را از شورای عالی بورس و اوراق بهادار یا سازمان دریافت نموده و تحت نظارت سازمان فعالیت می‌کنند.

2.4. پرونده اطلاعات مشتری: پرونده اطلاعات در مورد مشتری که هنگام شناسایی وی توسط اشخاص تحت نظارت جمع‌آوری یا تکمیل می‌شود.

2.5. خدمات پایه: خدماتی که طبق مقررات، پیش نیاز و لازمه ارائه سایر خدمات در بازار سرمایه می‌باشد و ارائه آن به مشتری موجب می‌شود تا وی بتواند برای اخذ خدمات مکرر و متمادی به بازار سرمایه مراجعه کند. اخذ کد معاملاتی خدمت پایه در بازار سرمایه محسوب می‌شود.

2.6. مشاغل غیرمالی: اشخاصی که معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند. از قبیل طلافروشان، فروشندگان خودرو و فرش های گران قیمت و فروشندگان عتیقه و محصولات فرهنگی گران قیمت

2.7. واحد مبارزه با پولشویی سازمان: واحدی است مستقر در سازمان که به عنوان متولی مبارزه با پولشویی، عهده‌دار تکالیف مقرر در مواد 18 و 19 آیین نامه می‌باشد.

2.8. پولشویی به معنی فعالیت شخصی که:

الف) به طور مستقیم و یا غیر مستقیم، در انتقال عواید ناشی از فعالیت های غیر قانونی مشارکت دارد.

ب) کسب، نگهداری، اختفاء، انتقال، تبدیل، تصرف و به کارگیری هرگونه عواید ناشی از فعالیت های غیر قانونی.

ج) پنهان کردن، تغییر دادن ماهیت واقعی، محل اصلی، عنوان و وضعیت عواید حاصل از فعالیت های غیر قانونی.

در زمانی که :

1) از شرایط واقعی استنباط شود که فرد از وجود اموال و دارایی های ناشی از عواید فعالیت های غیر قانونی، آگاهی و اطلاع داشته است.

2) شخص بدون دلیل منطقی عایدات حاصل شده از فعالیت های غیر قانونی، را گزارش ننماید.

2.9. تعریف جرم پولشویی در قانون ایران

طبق ماده 2 قانون مبارزه با پولشویی، جرم پولشویی عبارتست از:

1. تحصیل، تملک، نگهداری، تصرف یا استفاده از عواید حاصل از جرم با علم به این که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد؛

2. تبدیل، مبادله یا انتقال عواید حاصل از جرم به منظور پنهان کردن منشا غیرقانونی آن با علم به این که آن عواید به طور مستقیم یا غیرمستقیم از ارتکاب جرم ناشی شده‌اند و نیز کمک به مرتکب این جرم، به نحوی که مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن نگردد؛ و

3. اخفا، پنهان و یا کتمان ماهیت واقعی، منشا، محل، نقل و انتقال، جابجایی یا مالکیت عواید حاصل از جرم که به طور مستقیم یا غیرمستقیم به آن برمی‌گردد و نتیجه آن تلقی می‌شود.

2.10. جرائم منشاء:

پولشویی به عنوان جرم ثانویه محسوب می‌شود به عبارت دیگر باید جرم منشائی محقق شده باشد تا جرم پولشویی صورت گیرد. جرائم منشاء نظیر:

الف) مواد مخدر و مشروبات الکلی.

ب) قاچاق کالا.

پ) اخاذی، ارتشا اختلاس و کلاهبرداری.

ت) سرقت آدم ربایی، قتل و جنایت.

ث) قمار، ربا و فحشا.

2.11. ارکان جرم پولشویی شامل موارد زیر می‌شود:

- وقوع جرم منشأ در گذشته.
- عمل مرتکب .
- ویژگی‌های مال حاصل از ارتکاب پولشویی.
- قصد ارتکاب جرم پولشویی.

2.12. فعالیت غیر قانونی : به معنی هر گونه فعلیتی که به طور مستقیم و یا غیر مستقیم در ارتباط با جرائم منشاء باشد.

3. تعریف کلی پولشویی

3.1. در واقع، پولشویی فرآیندی است در جهت پنهان سازی عواید حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی (که به طور مستقیم و یا غیر مستقیم در ارتباط با جرائم منشاء می‌باشد) که وانمود می‌گردد که این عواید از منابع مشروع حاصل شده است.

3.2. فرآیند پولشویی از سه مرحله تشکیل می‌شود، در طول این مدت ممکن است معاملات زیادی که به اشخاص تحت نظارت هشدار دهد که پولشویی رخ داده است، انجام بگیرد.

این مراحل شامل:

جایگذاری (Placement): جایگذاری عواید حاصل از جرم با ورود

سرمایه‌های غیر قانونی (به طور معمول به شکل وجه نقد) به سیستم

مالی، به عنوان نمونه افتتاح حساب و واریز انبوهی از پول نقد به

حساب، جایگزینی به وسیله حواله، خرید دارایی و خرید بیمه، از

جمله روش‌هایی برای تطهیر پول در این مرحله می‌باشند.

لایه گذاری (Layering): جداسازی عواید حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی از منبع آن با استفاده از معاملات مالی طراحی

شده در راستای از بین بردن رد حسابرسی. به عنوان نمونه سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق قرضه، انتقال الکترونیکی پول،

انتقال پول به موسسات خرید و واسطه‌ها، از جمله روش‌هایی برای تطهیر پول در این مرحله می‌باشد.

ادغام (Integration): ماهیت مشروع دادن به عواید حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی می‌باشد. در این مرحله پول‌های

شسته شده به اقتصاد بازگردانده می‌شود. به عنوان نمونه خرید اجناس، خرید خودروها، خرید مکان‌های کسب و املاک از

جمله روش‌هایی برای تطهیر پول در این مرحله می‌باشد.

3.3. سرمایه‌های نامشروع حاصل از فعالیت‌های غیر قانونی در بازار سرمایه ممکن است هم از قسمت بیرونی و هم از

قسمت داخلی بازار سرمایه حاصل شوند.

3.4. در هنگامی که سرمایه‌های غیر قانونی از بخش بیرونی حاصل می‌شوند، از معاملات اوراق بهادار و اوراق مشتقه به عنوان

مکانیزمی برای پنهان سازی و اختفاء منابع این گونه از سرمایه‌ها استفاده می‌شود.

4. نهادهای بین المللی

گروه کاری اقدام مالی (FATF) برای مبارزه با پولشویی به عنوان یک نهاد برجسته بین المللی در سال 1989 میلادی کار خود را در راستای ابلاغ توصیه هایی برای مبارزه با پولشویی، شروع نمود.

4.1. توصیه های چهل گانه FATF چهارچوبی را برای مبارزه با پولشویی (که جهان شمول می باشد) به وجود آورده است. در اکتبر 2001، گروه کاری اقدام مالی دامنه کاری خود را افزایش داده و موضوعات مربوط به تروریسم مالی را نیز در حیطه کار خود قرار داده است.

4.2. در سال 1992 سازمان بورس و اوراق بهادار بین المللی (IOSCO) بیانیه ای همانند سایر مؤسسات بین المللی در مورد پولشویی منتشر نمود. قابل ذکر آن که این نهاد قدرت قانون گذاری ندارد، اما توصیه های وی برای کشورهای عضو الزام آورند و از کشورهای عضو خواست موارد زیر را در بازار اوراق بهادار مدنظر قرار دهند:

- نحوه، شناسایی، جمع آوری اطلاعات، و نگهداری اطلاعات مربوط به مشتریان توسط مؤسسات تحت نظارت با هدف تشدید ضوابط شناسایی و پیگرد پولشویان؛
- حصول اطمینان از نحوه و ساختار نگهداری اطلاعات و بازیابی اطلاعات؛
- حصول اطمینان از همکاری با مسئولان مبارزه با پولشویی؛
- حصول اطمینان از عدم امکان اشتغال یا تصدی مجرمان در بازار اوراق بهادار؛
- حصول اطمینان از نظارت بر شرکت ها و نهادهای مالی بر معاملات خود و وجود ضوابط و معیارهای تطبیق عملکرد به منظور کشف موارد مشکوک؛
- حصول اطمینان از وجود ضوابط مربوط به معاملات نقدی و معادل آن بویژه تعیین ضوابط برای نگهداری اسناد مربوط؛ و
- امکان همکاری داخلی و خارجی.

4.3. در ژوئن 1996 گروه اقدام مالی بین المللی توصیه های چهل گانه تجدید نظر شده خود را منتشر نمود. توصیه های چهل گانه در ژوئن 2003 در راستای دربرگرفتن تکنیک های پیچیده ای که مجرمان پولشویی به کار می گرفتند، تجدید ارائه شدند.

توصیه های چهل گانه تجدید ارائه شده، نه تنها موارد مرتبط با پولشویی را شامل می شوند بلکه موارد مربوط به تروریسم مالی را نیز دربرمی گیرند و وقتی در اکتبر سال 2004 با 9 توصیه خاص همراه شدند، چهارچوب جامع و محکمی برای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم فراهم گردید.

4.4. سازمان بورس و اوراق بهادار بین الملل، گروه کاری در سال 2002 جهت بررسی سیستم های نظارتی موجود برای وضع اصولی در ارتباط با شناسایی مشتری و ذینفع واقعی، تشکیل داد.

سازمان بورس و اوراق بهادار بین الملل، مقاله ای را با عنوان "اصول شناسایی مشتری و ذینفع واقعی برای بازار سرمایه"، برای ارائه رهنمودهایی به فعالان و نهادهای بازار سرمایه، انتشار نمود.

5. اصول و سیاست های کلی جهت مبارزه با پولشویی و تروریسم مالی

5.1. اشخاص تحت نظارت در جهت جلوگیری از پولشویی و گزارش معاملات مشکوک باید اقدامات لازم را انجام دهند.

5.2. واحد مبارزه با پولشویی اشخاص تحت نظارت باید، سیاست ها و رویه های مناسبی را در جهت جلوگیری از پولشویی و تروریسم مالی اتخاذ نمایند و از اثر بخشی این رویه ها و تطابق آنها با نیازهای قانونی، اطمینان حاصل نمایند. در این راستا نهادهای تحت نظارت باید موارد زیر را در نظر داشته باشند.

الف) مطابقت با قوانین:

اشخاص تحت نظارت باید از حکمفرما بودن قوانین و مقررات بر رویه های اتخاذ شده اطمینان حاصل نمایند. به این صورت که خدمات براساس استانداردهای اخلاقی ارائه شود و در هنگام مشکوک بودن به معاملاتی که در ارتباط با پولشویی می باشند، از ارائه خدمت جلوگیری کنند.

ب) مشارکت با نهادهای قانونی: اشخاص تحت نظارت باید به طور کامل با نهادهای قانونی مشارکت داشته باشند. این مشارکت شامل ارسال گزارش اطلاعات به صورت دوره ای به FIU و نهادهای قانونی مربوطه می باشد.

ج) سیاست ها، رویه ها و آموزش ها:

اشخاص تحت نظارت باید سیاست ها و رویه هایی مطابق با اصول وضع شده از سوی واحد مبارزه با پولشویی سازمان داشته باشند و به کارکنان آگاهی و اطلاع کافی در جهت فهم این اصول، داده شود. همچنین اشخاص تحت نظارت باید به کارکنان خود آموزش های لازم در ارتباط با موضوعات مطرح شده از سوی واحد مبارزه با پولشویی سازمان را بدهند. در راستای

ترویج پایبندی به این اصول، اشخاص تحت نظارت باید رویه‌ها و سیاستهایی برای شناسایی مشتری، نگهداری مستندات معاملات مالی و گزارش معاملات مشکوک، وضع نمایند.

د) مشتری خود را بشناسید (**Know your customer**): اشخاص تحت نظارت باید شواهد معتبری از هویت مشتریان به دست آورند و رویه‌هایی مناسبی برای تایید هویت مشتری داشته باشند و صحت هویت مشتری را با اسناد معتبر و داده‌ها و سایر اطلاعات احراز نمایند.

5.3. اشخاص تحت نظارت باید سیاست پذیرش مشتری داشته باشند و مشتری را قبل یا بعد از برقراری روابط بر حسب ریسک مشتری شناسایی نمایند. این امر از یک طرف نباید سبب قطع روند عادی معاملات شود و از طرفی نباید چنان باشند که عاملی برای ورود به اساس و شاکله نظام شناسایی مشتری شود. شناسایی باید به صورت عملی و کافی بوده و انجام آن منجر به کاهش عملیات مجرمانه و سوء استفاده از بازار شود.

5.4. هر شخص تحت نظارت می‌باید در راستای اینکه معیارهای به کارگرفته شده آن مناسب و منطبق با معیارهای ذکر شده در این راهنما باشد، ماهیت فعالیت، ساختار سازمانی، نوع مشتری و معاملات خود را بشناسد.

5.5. اشخاص تحت نظارت باید، به طور مرتب رویه‌ها و سیاست‌های خود را کنترل و بررسی نمایند و از اثربخشی و به روز بودن آن اطمینان حاصل نمایند.

6. گام های اجرایی مبارزه با پولشویی

6.1. تشکیل واحد مبارزه با پولشویی

اشخاص تحت نظارت باید اقدام به تشکیل واحد مبارزه با پولشویی در شرکت نموده و مسئول واحد مبارزه با پولشویی خود را به سازمان معرفی نمایند.

6.2. آموزش کارکنان

مسئول واحد مبارزه با پولشویی معرفی شده موظف است دوره های آموزشی تخصصی مربوطه را طراحی و به اجرا در آورد. لازم است حضور کارکنان در دوره های مذکور در سوابق آموزشی آنها ثبت و نگهداری شود. برنامه آموزشی باید به گونه ای طراحی شود که حداقل شامل موارد زیر است باشد:

الف) سیاست‌های مربوط به پذیرش مشتری جدید و اسناد اطلاعات مورد نیاز؛

ب) نحوه جمع‌آوری اطلاعات مربوط به سابقه مشتری؛

ج) نحوه اعمال سیاست‌های مربوط به شناسایی کامل مشتری؛

د) نحوه بازبینی اسناد و مدارک و بروزرسانی آن؛

ه) نحوه اقدام موثر در صورت بروز مغایرت در اطلاعات و مدارک مشتری.

6.3 شناسایی مشتری

واحد پذیرش مشتریان نسبت به شناسایی مشتریان به شرح زیر اقدام نماید.

6.3.1 رویه شناسایی مشتری

6.3.1.1 کلیات

اشخاص تحت نظارت باید رویه شناسایی مستمر مشتری را تهیه و به اجرا درآورند و هویت مشتری و اهداف سرمایه‌گذاری آن را بررسی نمایند. این موارد باید در سراسر ارائه خدمات برای اطمینان از اینکه معاملات مطابق با سطح ریسک مشتری، میزان شناخت از مشتری و سطح فعالیت مشتری می‌باشد، مورد توجه قرار گیرد. شناسایی مشتری باید به نحوی باشد که در مورد مشتری هیچگونه ابهامی وجود نداشته باشد.

مشتریانی را که در معاملات آنها تردید وجود دارد، باید تحت نظر قرار داده شوند. می‌توان برای این گونه کدهای معاملاتی، مشخصه‌ای در سیستم‌های نرم‌افزاری در نظر گرفت. این روش به کارکنان کمک می‌کند تا توجه ویژه‌ای به معاملاتی که توسط این کدهای معاملاتی انجام می‌گیرد، نمایند.

اشخاص تحت نظارت باید مشتری را زمانی که در پذیرش اولیه و یا درحین فعالیت طبق انتظار اشخاص تحت نظارت از سطح فعالیت مشتری عمل نمی‌نماید، در طبقه مشتریان پرریسک قرار دهند و لازم است که گزارش معاملات مشکوک آن نیز به واحد مبارزه با پولشویی سازمان ارسال گردد.

اشخاص تحت نظارت نباید به مشتریانی جدید و مشتریان جاری که در فرایند شناسایی کامل مشتری، مشکوک تشخیص داده می‌شوند خدمتی ارائه نمایند و این موارد را به واحد مبارزه با پولشویی سازمان گزارش نمایند.

6.3.1.2. رویکرد مبتنی بر ریسک

ریسک: منظور از ریسکی که احتمال دارد از ناحیه مشتریان و به واسطه عواملی همچون موقعیت اجتماعی و شغلی، وضعیت مالی، نوع و ماهیت حرفه ای، پیشینه مشتری، موطن اصلی و حسابهای مرتبط با آن می‌باشند.

اصول پایه رویکرد مبتنی بر ریسک به این شکل می‌باشد که اشخاص تحت نظارت اطلاعات بیشتری در فرآیند شناسایی کامل از مشتری، معاملات و روابط تجاری کسب می‌نمایند این اطلاعات شامل ساختار مالکیت، موضوع فعالیت و اسامی اشخاصی که با آنها روابط تجاری عمده دارند، اطلاعات در خصوص سایر فعالیت‌ها یا سایر مشاغل مشتری، آخرین اظهارنامه مالیاتی، آخرین لیست بیمه، آدرس محل سکونت قبلی و در صورت دسترسی به پایگاه اطلاعاتی، وضعیت بدهی بانکی، گردش حسابها، پرداخت مالیات و بیمه می‌باشد و نیز اشخاص پرریسک را زیر نظر داشته، هنگام ارائه هرگونه خدمات به آنها دقت و نظارت بیشتری به عمل آورند. و در ارتباط با مشتریان باریسک پایین اطلاعات در حد مورد نیاز برای شناسایی کامل مشتری، معاملات و روابط تجاری کفایت می‌کند.

مشتریان خود را از لحاظ ریسک طبقه بندی نمایند. این طبقه بندی مطابق ضوابط مشتریان در معرض ریسک بیشتر (که به زودی ابلاغ می‌گردد) می‌باشد. مشتریان خود را از لحاظ ریسک حداقل در دو گروه مشتریان پرریسک و عادی طبقه بندی نموده و اطلاعات هر کدام به صورت جداگانه در پرونده اطلاعات مشتری و سیستم اطلاعات شرکت ثبت نمایند.

اشخاص تحت نظارت باید معیارهای فرآیند شناسایی کامل مشتری را براساس ریسک متوجه از جانب مشتری، به اجرا در آورند.

اطلاعات مورد نیاز در شناسایی کامل، از موردی به مورد دیگر، نوع معاملات، سابقه مشتری و شرایط خاص، تفاوت می‌کند. اشخاص تحت نظارت باید از قضاوت خود در جهت ساده‌سازی و یا توسعه فرآیند شناسایی کامل برای مشتریان دست بندی شده در طبقات عادی و پرریسک، استفاده نمایند.

اشخاص تحت نظارت باید در سیاست‌های پذیرش مشتریان، عامل‌های ریسک را برای شناسایی مشتریان و معاملات عادی و پرریسک در نظر داشته باشند. البته لازم به ذکر است هیچ سیاست کاملی که شامل تمام عامل‌های ریسک باشد و همچنین با تمامی وضعیت‌های ممکن سازگار باشد، وجود ندارد.

تخفیف معیارهای شناسایی مشتری به عواملی نظیر احتمال اندک انجام عملیات غیر قانونی در بازار سهام، در دسترس بودن اطلاعات مربوط به مشتری به صورت عمومی و تحت نظارت بودن اشاره دارد. معاملاتی که مستلزم شناسایی ساده‌تری است شامل موارد زیر می‌شود:

- واسطه‌های مالی که تحت نظارت و کنترل مقام نظارتی خاص است؛
- شرکت‌های دولتی؛
- شرکت‌های سهامی عام.

موارد زیر نمونه‌هایی از مشتریان با ریسک بالا هستند که اشخاص تحت نظارت باید توجه ویژه‌ای به آنها در هنگام ارائه خدمات پایه و انجام معاملات داشته باشند:

1) اشخاصی که اقامتگاه قانونی آنها در مجاورت مناطق پر خطر (از نظر احتمال وقوع جرائم پولشویی) قرار دارد و یا اشخاصی که اقامتگاه آنها در مجاورت مناطق مذکور قرار ندارد ولی ارتباط زیادی با آنها دارند.

2) مشتریان خارجی

3) اشخاص دارای سوء پیشینه کیفری

4) اشخاصی که به نمایندگی یا وکالت از اشخاص دیگر اقدام به دریافت خدمات پایه و یا انجام معامله می‌نمایند.

5) اشخاصی که اسامی آنها از سوی مراجع ذیصلاح به عنوان اشخاص مظنون یا متخلف اعلام می‌شود.

6) اشخاص دارای مسئولیت‌های ارشد در دستگاهها

7) اشخاص دارای مشاغل غیر مالی

8) موسسات خیریه یا عام المنفعه

9) اشخاصی که میزان (حجم و ارزش) گردش معاملات آنها نسبت به سرمایه‌شان به صورت قابل توجهی بیشتر است و به نظر می‌رسد خود ذینفع واقعی نبوده و با منابع مالی و وجوه اشخاص دیگر اقدام به معامله می‌نمایند.

10) اشخاصی که همزمان از طریق چند شخص تحت نظارت اقدام به فعالیت می‌نمایند و یا سوابق فعالیتی ایشان حاکی از تغییرات مکرر در دریافت خدمات از اشخاص تحت نظارت می‌باشند.

سایر موارد:

11) مشتریان مقیم کشورهایی که مقررات پولشویی در آنها ضعیف اجرا می‌شود.

12) قراردادهای پیچیده قانونی همانند سرمایه‌گذاری‌های تنظیم نشده و یا ثبت نشده در بخش وسایط نقلیه

13) شرکت‌هایی که دارای سهامداران هیات امنایی هستند.

6.3.2. شناسایی اولیه:

6.3.2.1. شناسایی اولیه اشخاص حقیقی:

کارکنان واحد پذیرش مشتریان جهت شناسایی اولیه شخص حقیقی در زمان ارائه تمامی خدمات باید اطلاعات هویتی

شخص (اطلاعات مربوط به نام و نام خانوادگی، شماره ملی، تاریخ تولد، نام پدر، نشانی کامل، کد پستی محل سکونت و شماره تلفن)، را اخذ نموده و با مندرجات اصل کارت ملی و گذرنامه (در خصوص اتباع خارجی)، وی تطبیق نمایند.

توجه: در معاملات بازار سرمایه، دریافت و پرداخت وجوه عمدتاً از طریق شبکه بانکی انجام می‌شود و پرداخت از سایر طرق ممنوع است لذا در صورت دریافت وجه نقد باید گزارش مشکوک ارسال شود.

6.3.2.2. شناسایی اولیه اشخاص حقوقی

کارکنان واحد پذیرش مشتریان باید در زمان ارائه تمامی خدمات جهت شناسایی اولیه شخص حقوقی، اطلاعات هویتی شخص (اطلاعات مربوط به نام شرکت، شناسه ملی، نشانی کامل، شماره ثبت، کد پستی اقامتگاه قانونی و شماره تلفن) را اخذ و با اصل یا تصویر مصدق کارت شناسه تطبیق دهند.

توجه 1: لازم است برای هر یک از مشتریان پرونده اطلاعاتی جدا تشکیل شود و پس از تطبیق اطلاعات مشتری در پرونده اطلاعات مشتری و همچنین در سیستم اطلاعاتی شرکت ثبت شود.

توجه 2: در تمامی فرم‌ها مورد استفاده، نرم‌افزارها و بانکهای اطلاعاتی، محل مناسب برای درج یکی از شماره‌های شناسایی یکتا (حسب مورد، شماره ملی، شناسه ملی و کد پستی برای نشانی‌ها) پیش‌بینی و امکان جستجو بر اساس شماره‌های مذکور در نرم‌افزار فراهم گردد.

توجه 3: اشخاص تحت نظارت نباید به افرادی که دارای مشخصات هویتی ساختگی و مبهم هستند، خدماتی ارائه دهند. معیارهای دیگری نیز باید در راستای شناسایی افراد مشکوکی که اطلاعات غلطی ارائه می‌نمایند، از سوی اشخاص تحت نظارت در نظر گرفته شود.

6.3.3. شناسایی کامل

6.3.3.1. شناسایی کامل اشخاص حقیقی

شناسایی کامل شخص حقیقی از طریق دریافت اطلاعات مندرج در کارت ملی و استعمال از پایگاه ثبت احوال و همچنین تعیین سطح فعالیت مشتریان و سطح بندی ریسک (مطابق ضوابط اعلامی سازمان) صورت گیرد.

مدارک و مستندات مورد نیاز برای شناسایی کامل اشخاص حقیقی:

- اطلاعات مربوط به سوابق ارتباط با اشخاص مشمول و استعمال از اشخاص مذکور به منظور تعیین صحت اطلاعات ارائه شده از سوی ارباب رجوع
- جواز کسب معتبره ویژه در مورد مشاغل غیر مالی که بیشتر در معرض پولشویی قرار دارند مانند طلا فروشان، فروشندگان اشیای گران قیمت، بنگاه‌های معاملات املاک و خودرو
- گواهی اشتغال به کار از اشخاص حقیقی دارای جواز کسب و یا از اشخاص حقوقی دارای شناسه ملی
- اطلاعات در مورد نوع و میزان فعالیت ارباب رجوع جهت تعیین گردش مورد انتظار ارباب رجوع در فعالیت خود

تعیین سطح فعالیت اشخاص حقیقی از طریق تطبیق اظهارات وی با اسناد ومدارک زیرصورت می‌گیرد:

- آخرین فیش تائیدشده حقوق و مزایا و یا تاییدیه آخرین فهرست بیمه مالی
- صورت گردش حساب شخص دربانکها و مؤسسات اعتباری دارای مجوز از بانک مرکزی (مهمور به مهربانک یا مؤسسه اعتباری)
- صورت گردش حساب شخص نزد اشخاص تحت نظارت (مهموربه مهر اشخاص تحت نظارت)
- صورت گردش معاملات و عملیات شخص نزد اشخاص تحت نظارت (مهموربه مهر اشخاص تحت نظارت)
- آخرین اظهارنامه مالیاتی شخص
- اظهارنامه مالیات برارزش افزوده
- سایرمدارک قابل استناد که موجبات احرازسطح فعالیت مشتری را فراهم سازد.

6.3.3.2. شناسایی کامل اشخاص حقوقی

اطلاعات و مستندات مورد نیاز برای شناسایی کامل اشخاص حقوقی به شرح زیر است:

- نوع، ماهیت و میزان و سابقه فعالیت شخص حقوقی؛
- مشخصات فرد یا افرادی که حق برداشت از حساب شخص حقوقی را دارند (شامل نام و نام خانوادگی، شماره ملی، نام پدر، تاریخ تولد، نشانی و کدپستی) و سمت آن‌ها (همراه نمونه امضای مجاز آن‌ها)؛
- اسامی، مشخصات، نشانی و کدپستی محل سکونت اعضای هیات مدیره، هیات عامل/ مدیرعامل، حسابرس (حسابرسان) مستقل، بازرس یا بازرسان قانونی و سهام دارانی (شرکایی) که بیش از 10 درصد سهام (سرمایه) شخص حقوقی را در اختیار دارند. (در مورد سایر اشخاص حقوقی از قبیل سازمان‌های غیر انتفاعی و بنیادها و ...، مشخصات، نشانی و کدپستی موسسین یا هیأت امنا و ارکان مشابه آن‌ها)؛
- محل اصلی فعالیت، نشانی و کد پستی دفتر مرکزی (اقامتگاه قانونی)، شماره های تلفن و دورنگار آن، اسامی صاحبان امضای مجاز و نمونه امضای آن‌ها و اطلاعات مربوط به نحوه رسمیت داشتن کلیه اسناد مالی و مکاتبات مربوط، مدت و حدود اختیارات هیات مدیره و مدیر عامل و یا ارکان مشابهه در مورد حساب‌ها؛

- اخذ تعهد از مدیران و صاحبان امضای مجاز در شخص حقوقی مبنی بر اینکه آخرین مدارک و اطلاعات مربوط به شخص حقوقی را ارائه داده‌اند و تعهد در مورد اینکه هر نوع تغییر در موارد مذکور را بلافاصله به اشخاص تحت نظارت اطلاع می‌دهند؛

- اطلاعات حسابهای بانکی نزد موسسات اعتباری، که برای فعالیت در بازار سرمایه معرفی شده است.

- اطلاعات و مستندات مربوط به رتبه بندی شرکت از مراجع ذی ربط.

همچنین تعیین سطح فعالیت مشتریان و سطح بندی ریسک (مطابق ضوابط اعلامی سازمان) صورت گیرد.

تعیین سطح فعالیت اشخاص حقوقی از طریق تطبیق اظهارات وی با اسناد و مدارک زیر صورت می‌گیرد:

- آخرین صورت های مالی حسابرسی شده شخص حقوقی

- پیش بینی عملکرد و فعالیت اشخاص حقوقی، درآمد، هزینه، تولید در طرح تجاری شخص حقوقی (Business Plan)

- صورت گردش حساب شخص نزد اشخاص تحت نظارت سازمان (مهمور به مهر اشخاص تحت نظارت)

- صورت گردش عملیات و معاملات شخص نزد بازار سرمایه (مهمور به مهر اشخاص تحت نظارت)

- آخرین اظهارنامه مالیاتی شخص حقوقی

توجه 1: چنانچه مشتری اسناد و مدارک مثبتی برای تعیین سطح فعالیت خود را ارائه نکند، سطح فعالیت وی در حداقل ممکن تعیین می‌شود، حداقل سطح فعالیت، در مقاطع زمانی مورد نیاز توسط سازمان اعلام می‌گردد.

توجه 2: اشخاص تحت نظارت باید آموزش‌های لازم را به کارکنان شرکت جهت شناسایی مشتریان خود، انجام دهند. در هنگام شناسایی نوع ریسک یک مشتری خاص و یا شناسایی انواع مشتریان، اشخاص تحت نظارت باید عوامل زیر را مدنظر قرار دهند:

- سوابق و مشخصات مشتری

- ماهیت کار مشتری

- اقامتگاه قانونی مشتری

- اهداف سرمایه گذاری مشتری
- تجارب و دانش مشتری در ارتباط با بازار سرمایه
- وضعیت مالی مشتری و مطابقت ارزش معاملات انجام شده با سطح فعالیت مشتری (ماهیت شغل و کسب کار فرد)
- درارتباط با اشخاص حقوقی، وجود ساختار مالکیت پیچیده بدون دلیل قابل قبولی
- ابزارهای پرداخت همانند نوع پرداخت
- ریسک های مرتبط با خدمات پایه غیرحضوری
- اطلاعات دیگری که مشخص می کند که شخص در معرض ریسک بالایی قرارداد.

6.3.3.3. شناسایی مشتریان در معاملات الکترونیکی

صدور شناسه اطلاعاتی به صورت الکترونیکی و یا فیزیکی (ابزارشناسایی) برای اخذ خدمات الکترونیکی از سوی مشتری، بعد از شناسایی کامل مشتری صورت می پذیرد. حضور مشتری و شناسایی اولیه مشتری در زمان دریافت ابزار شناسایی ضروری می باشد. در صورت دریافت ابزار شناسایی توسط نماینده مشتری، لازم است شخص نماینده مورد شناسایی کامل قرارگیرد.

6.4. نگهداری سوابق و اسناد

اشخاص تحت نظارت باید اسناد و سوابق ارایه خدمات و عملیات مربوط به اوراق بهادار و کالا و نیز مدارک مربوط به سوابق شناسایی مشتری را نگهداری نمایند. اسناد و سوابق و نحوه و مدت نگهداری آنها به شرح زیر است:

الف) مستنداتی که در زمان شناسایی مشتری به هنگام ارایه خدمات و عملیات مربوط به اوراق بهادار و کالا دریافت می شود حداقل به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

ب) اطلاعات مربوط به معاملات اوراق بهادار و کالا از جمله نوع، تاریخ، مکان، زمان و مبلغ معامله برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

ج) سوابق و اسناد مربوط به تسویه معاملات اوراق بهادار و کالا از جمله سوابق و اسناد دریافت، پرداخت و نقل و انتقال وجوه حداقل به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

د) مستندات مربوط به قراردادهای ارایه خدمات از جمله درخواست‌های خرید و فروش اوراق بهادار و کالا و اسناد مالکیت سهام حداقل به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

ه) مستندات و سوابق گزارش معاملات مشکوک به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

و) سوابق مکاتبات مربوط به مبارزه با پولشویی حداقل به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

ز) مستندات و سوابق خرید و فروش اشخاص در سیستم شرکت سپرده‌گذاری مرکزی اوراق بهادار و تسویه وجوه حداقل به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی؛

ح) مستندات و سوابق اسناد مربوط به حساب هر فرد داخل کارگزاری حداقل به مدت پنج سال به صورت فیزیکی و برای همیشه به صورت الکترونیکی.

اشخاص تحت نظارت باید مستندات مربوط به معاملات مشتری را به صورتی نگهداری نمایند که بتوانند در یک مدت زمان کوتاهی اطلاعات درخواست شده از سوی واحد مالی و دیگر نهادهای قانونی را به آنها گزارش نمایند.

اشخاص تحت نظارت باید از به روز بودن و مربوط بودن تمامی سوابق مشتری اطمینان حاصل نمایند (ماده 6 دستورالعمل نگهداری وامحاء اسناد).

در صورت دسترسی، اشخاص تحت نظارت باید به صورت دوره‌ای سوابق مشتریان را بررسی و در صورت نیاز آنها را تجدید طبقه بندی نمایند (ماده 6 دستورالعمل نگهداری وامحاء اسناد).

این ارزیابی باید بر اساس شناخت اشخاص تحت نظارت از مشتریان و نوع خدمات و معاملات انجام گیرد.

به عنوان مثال، زمان مناسب برای اجرای ارزیابی و به روز کردن سوابق اطلاعات مشتری زمانی است که معامله غیرعادی انجام شود و یا معامله انجام شده بر اساس سطح فعالیت مشتری و الگوی تجاری عادی مشتری (مطابق با دانش اشخاص تحت نظارت از مشتری) نباشد؛ وقتی تغییرات عمده‌ای در رکد معاملاتی شخص رخ دهد؛ زمانی که اشخاص تحت نظارت در اطلاعات به دست آمده از شخص ابهام داشته باشند و یا تردیدی از صحت اطلاعات به دست آمده در گذشته داشته باشند.

6.5. معاملات مشکوک

به طور کلی، معاملات مشکوک، معاملاتی هستند که در کارکنان و یا نماینده مبارزه با پولشویی شخص تحت نظارت (با در دست داشتن اطلاعات و یا قراین و شواهد منطقی)، ایجاد تردید می‌نماید. معامله مشکوک یک و یا بیش از یکی از معاملات ذیل را شامل می‌شود:

✓ شامل مال حاصل از فعالیتهای غیرقانونی می‌باشد و یا هدف آن پنهان کردن یا تغییر شکل دادن مال حاصل از جرم می‌باشد.

✓ جهت فرار از الزامات موسسات خدمات مالی تعبیه شده است. چه از طریق معاملات صوری و چه از طریق دیگر

✓ به نظر حوائج تجاری و اهداف دیگر مشتری را دنبال نمی‌کند. یا موسسات خدمات مالی پس از مطالعه حقائق دلیل منطقی برای آن فعالیتهای پیدا نمی‌کنند.

✓ خدمات تجاری پولی جهت تسهیل افعال مجرمانه را در برمی‌گیرد.

برخی از عملیات و معاملات مشکوک به شرح زیر می‌باشد:

- معاملات و عملیات مالی مربوط به ارباب رجوع که بیش از سطح فعالیت مورد انتظار وی است.
- کشف جعل، اظهار کسب و یا گزارش خلاف واقع از سوی ارباب رجوع قبل و یا بعد از آن که معامله‌ای صورت گیرد و نیز در زمان اخذ خدمات پایه.
- معاملاتی که به هر ترتیب مشخص شود ذینفع واقعی حداقل یکی از متعاملین ظاهری آن شخص و یا اشخاص دیگری بوده اند.
- معاملات تجاری بیش از سقف مقرر که باموضوع ارباب رجوع و اهداف تجاری شناخته شده از وی مغایر باشد.
- معاملاتی که اقامتگاه قانونی طرف معامله در مناطق پرخطر (از نظر پولشویی) واقع شده باشد.
- معاملات بیش از سقف مقرر که ارباب رجوع قبل یا حین معامله از انجام آن انصراف داده باشد.
- معامله شامل ماهیت و یا شرایط غیر عادی باشد.

سایر موارد:

- زمینه فعالیت شخص معامله گر
- رفتار شخص معامله گر (حالت عصبی)

- فرد یا افراد مشکوک مرتبط با شخص معامله‌گر
- جهت شانه خالی کردن از الزامات گزارش دادن و حسابرسی مشتری یک معامله را به دو یا چند معامله تقسیم نماید.
- مشتری دو یا چند مکان را در یک روز مورد استفاده قرار دهد تا بتواند یک معامله را به چند معامله کوچکتر خرد کرده و از الزامات حسابرسی و گزارشدهی فرار نماید.

اگر با توجه به تمامی فاکتورها، نمایندگان و یا کارکنان اشخاص تحت نظارت با دلیل موجهی استنباط نمایند که معامله در ارتباط با فعالیت‌های غیر قانونی می‌باشد، این نوع معامله باید گزارش شود.

وقتی که نماینده مبارزه با پولشویی دلیل موجهی برای مشکوک بودن به معامله یافت ننماید، این مستندات باید بایگانی و نگهداری شود.

توجه 1: نماینده‌های مبارزه با پولشویی اشخاص تحت نظارت می‌باید، تمام گزارشات مشکوکی که از کارکنان خود دریافت می‌نمایند و همچنین مستندات و شواهد مربوط به آنها را در فایل‌هایی نگهداری نمایند.

توجه 2: اشخاص تحت نظارت باید در صورت مشاهده عملیات و معاملات مشکوک (بر اساس شاخص‌های ابلاغی سازمان)، بدون اطلاع مشتری در اسرع وقت گزارش عملیات و معاملات مشکوک در سامانه جمع‌آوری گزارش معاملات مشکوک ثبت نمایند.

توجه 3: مسئولین مبارزه با پولشویی باید با بررسی روزانه سامانه جمع‌آوری گزارش معاملات مشکوک، نسبت به پاسخگویی به استعلامات مندرج در آن در همان روز کاری اقدام و اطلاعات مورد نیاز را در قالب تعیین شده و از طریق سامانه مذکور ارسال نمایند.

توجه 4: ارسال گزارش معاملات و عملیات مشکوک و نیز سایر گزارش‌هایی که اشخاص تحت نظارت موظف به ارسال آن به واحد مبارزه با پولشویی سازمان هستند، بیانگر هیچ‌گونه اتهامی به افراد نبوده و اعلام آن به مراجع مذکور، افشای اسرار شخصی محسوب نمی‌گردد و در نتیجه هیچ‌گونه اتهامی از این بابت متوجه گزارش دهندگان نخواهد بود (ماده 3 دستورالعمل گزارش عملیات و معاملات مشکوک).

6.6. برنامه ها و آموزش‌ها

اشخاص تحت نظارت باید سیاست‌ها، برنامه‌ها، رویه‌ها و کنترل داخلی خود را در جهت کشف و مبارزه با جرائم توسعه دهند. این برنامه‌ها شامل اجرای رویه‌هایی در راستای بالارفتن یکپارچگی بین کارکنان و اشخاص و وجود سیستمی برای ارزیابی شخصی، شغلی و مالی این افراد، می‌باشد.

محور برنامه مستمر آموزشی شامل:

- برنامه شناسایی مشتری، آموزش کارکنان در ارتباط با وظایف آنها در قبال ارسال گزارش معاملات مشکوک به واحد مبارزه با پولشویی سازمان، نحوه کشف عملیات و معاملات مشکوک و نگهداری و امحاء اسناد و مدارک
- برگزاری دوره‌ای برنامه‌های آموزشی برای به روزکردن اطلاعات کارکنان در ارتباط با آخرین موضوعات مطرح شده در این حوزه و یادآوری وظایف و مسئولیت‌های آنان.

6.7. محرمانه بودن گزارشات:

تمامی کارکنان تحت امر اشخاص مشمول باید در صورت مشاهده معاملات و عملیات مشکوک مراتب را بدون اطلاع ارباب رجوع، به واحدهای مسئول مبارزه با پولشویی در هر واحد اطلاع دهند. در صورت عدم وجود این واحد، بالاترین مقام شخص مشمول، مسئول دریافت گزارش‌ها و انجام اقدامات مقتضی خواهد بود.

توجه 1: افشای مفاد گزارش معاملات و عملیات مشکوک به پولشویی، تحت هر عنوان به غیر از مراجع ذیصلاح ممنوع است و بامتخلفان برابر قانون رفتار خواهد شد (ماده 5 دستورالعمل عملیات و معاملات مشکوک در بازار سرمایه).

توجه 2: اطلاعات و اسناد گردآوری شده در اجرای این قانون، صرفاً در جهت اهداف تعیین شده در قانون مبارزه با پولشویی و جرائم منشا آن مورد استفاده قرار خواهد گرفت، افشای اطلاعات یا استفاده از آن به نفع خود یا دیگری به طور مستقیم یا غیر مستقیم توسط ماموران دولتی یا سایر اشخاص مقرر در این قانون ممنوع بوده و متخلف به مجازات مندرج در قانون مجازات انتشار و افشای اسناد محرمانه و سری دولتی 1353/11/29، محکوم خواهد شد.

در صورت ظن به عملیات پولشویی ارایه گزارش به سایر مراجع، رافع مسئولیت گزارش‌دهی معاملات و عملیات مشکوک به واحد مبارزه با پولشویی سازمان نمی‌باشد.